

1 פברואר 2017
ה' שבט תשע"ז

לכבוד

ח"כ תמר זנדברג

יו"ר הוועדה המיוחדת למאבק בנגעי הסמים והאלכוהול

שלום רב,

הנדון: תכנית חירום כוללנית להתמודדות עם העישון בצה"ל

איגוד רופאי בריאות הציבור, החברה הרפואית למניעה ולגמילה מעישון, איגוד רופאי המשפחה, האגודה למלחמה בסרטן והמועצה הישראלית למניעת עישון, חרדים ממצב העישון בצה"ל. במחקר שפורסם לאחרונה על בסיס נתוני חיל הרפואה על כ-30,000 חיילים בשירות חובה בין השנים 1987 עד 2011, נמצא כי שכיחות העישון במהלך שירות החובה בצה"ל עולה בכ-40%, וכי בעת השחרור שיעורי העישון גבוהים במיוחד ומגיעים ל-40% מהחיילים ו-32% מהחיילות. הסיכון לעשן במהלך השירות הצבאי היה גבוה במיוחד בקרב חיילים קרביים ומעשנים לשעבר. במחקר קודם בצה"ל, נמצא כי חיילים מעשנים מקבלים יותר ימי מחלה ('גימלים') וצורכים יותר שירותי רפואה. במחקרים בעולם נמצא כי ההתמכרות לטבק פוגעת בתפקוד הגופני והקוגניטיבי וביכולתם של חיילים לבצע את משימותיהם הצבאיות, ובפרט בפעילות מבצעית.

חיל הרפואה ראוי לשבח על פעילותו בשנים האחרונות להנגשת ולטיוב שירותי גמילה מעישון הכוללים: קורסים ייעודיים להכשרת מנחים לגמילה מעישון בתוך צה"ל; הרחבה ניכרת של מספר הסדנאות לגמילה מעישון לחיילי הקבע, כולל אפשרות לטיפול תרופתי לגמילה מעישון בחינם; פיתוח תכנית ייעודית לחיילים לגמילה מעישון בעזרת הודעות טקסט; הוספת הכשרה ייעודית מקיפה לכלל רופאי המשפחה ומתן אפשרות ליעוץ ולטיפול תרופתי דרך רופא המשפחה לחיילי קבע; והכשרה קצרה לכלל רופאי צה"ל.

עם זאת, ההשלכות הקשות של העישון בצה"ל על בריאות וכשירות החיילים ועל בריאות האוכלוסיה בישראל, מחייבות השקעה נוספת ומאמץ ממוקד, לרבות הכנת תכנית חירום כוללנית להתמודדות עם מגיפת העישון בצה"ל ובמיוחד למניעת התחלת עישון בקרב חיילי שירות חובה, כחלק מהתכנית הלאומית. השירות הצבאי הוא חלון הזדמנויות לקידום בריאות האוכלוסיה והמאבק בעישון יתרום לא רק לבריאות החיילים והאוכלוסיה אלא גם ישפר את כשירותו של צה"ל. חברות הטבק משקיעות מאמצים רבים בפיתוי קהל יעד צעיר, כדי להוסיף משתמשים חדשים להרגל הממכר והממית. מן הראוי שצה"ל ייקח חלק משמעותי במאבק בעישון ויהווה דוגמה חיובית למסגרות אחרות ובשינוי הנורמות החברתיות, ולא יפעל כסביבה

מעודדת עישון. סביבה נקייה מעישון טובה גם לחיילים המעשנים, שרובם רוצים להיפטר מהתמכרות המזיקה, וגם לחיילים הלא מעשנים, שזכותם לשרת ללא חשיפה לעישון כפוי. העישון נפוץ יותר בשכבות הסוציו-אקונומיות הנמוכות ומגדיל את הפערים החברתיים וחיילי חובה רבים מוציאים חלק נכבד ממשכורתם הצנועה על מוצרי טבק. מפתח להצלחת התכנית הוא הובלתה על ידי המפקדים, בתמיכה מקצועית של חיל הרפואה, כדוגמת תכנית דומה המופעלת בהצלחה בצבא ארצות הברית. בנוסף מתחייב מאמץ לאומי למניעת עישון בקרב ילדים ובני נוער על מנת ששיעור המעשנים בקרב המתגייסים יפחת. להלן הצעדים המומלצים על ידינו במסגרת התכנית:

1) הקמת גוף מרכזי למאבק בעישון, בניית תכנית כוללת וקביעת יעדים מוגדרים להתמודדות עם מגיפת העישון בצה"ל, תוך כדי מעקב אחר עמידה ביעדים. התכנית צריכה לכלול פעולות למניעת התחלת עישון, לגמילה מעישון ולמניעת חשיפה לעישון כפוי, המחייבות שיתוף פעולה בין-חילי, ובשיתוף פעולה בין צה"ל לבין משרדי הבריאות, החינוך, האגודה למלחמה בסרטן וגופים נוספים. הגוף, שיכלול כוח אדם ייעודי הן בהיבטי קידום בריאות והן בהיבטי חקיקה ואכיפה, יפעל בתיאום עם המאמצים הלאומיים, בהתאם לנייר העמדה של ההסתדרות הרפואית בישראל שהונח בפני הוועדה זה מכבר וכותרתו "עשר אסטרטגיות מוכחות ליישום מידי לשם מלחמה במגפת העישון".

2) הרחבת איסור העישון בבסיסי צה"ל ואכיפתו. חובתו של צה"ל להגן על משרתיו מעישון כפוי. מומלץ לתקן את פקודת מטכ"ל, בדומה לתיקונים הנעשים בימים אלו במקביל על ידי משרד הבריאות, כך שכל מבני צה"ל (כולל מגורים) ועד עשרים מטרים מהכניסות אליהם יהיו נקיים לחלוטין מעישון, כולל נקיטה בצעדי אכיפה מתאימים ובמיוחד בבסיסי ההכשרות. מומלץ לתקן את פקודת מטכ"ל כך שכל השטחים הפתוחים בבסיסים יהיו נקיים מעישון, למעט בפינות עישון מוגדרות, משולטות ונסתרות, באישור חריג. לצורך שיפור האכיפה, מומלץ להקים 'סיירת' מיוחדת ו'קו חם' שיקבל פניות מחיילים ויערוך ביקורות פתע.

3) הגבלת שיווק ופרסום מוצרי טבק לחיילים. יש לאסור על שיווק מוצרי טבק לחיילים, בבסיסים או מחוצה להם, ולאסור על אספקת סיגריות לחיילים, בהנחה או בחינם, בשיגרה או בחירום. יש להשלים בהקדם את הצעדים עליהם התחייב באחרונה משרד הבריאות בתחום איסור הפרסום והשיווק, מתן חסויות, ולפעול ליישומם המידי גם בצה"ל, בנוסף לחקיקה הקיימת כיום החלה גם על שיווק ופרסום במסגרת צה"ל. יש למנוע ניצול ציני של מצבי דחק בעת מלחמה או מבצע צבאי על ידי חברות הטבק המנסות לדחוף סיגריות לחיילים במטרה לגרום התמכרותם ולאסור במפורש חלוקת סיגריות

לחיילים בעת מלחמה. מומלץ לאסור מכירת סיגריות בבסיסי צה"ל, אשר כיום נמכרים במסגרת השקליות בהנחה.

4) **השקעה בהסברה, פרסום וחינוך למניעת עישון ועידוד גמילה מעישון.** על צה"ל להרחיב את המאמצים ולהשקיע יותר במניעת עישון. מומלץ מאד להקים מחדש את מדור קידום בריאות, שנסגר בשנים האחרונות, ולהקצות תקן ייעודי למקדם בריאות שיתמחה בתחום העישון וירכזו מקצועית את הנושא. המאמצים צריכים להתמקד במיוחד בחיילי הכשרות. אחת הפעולות שצה"ל יכול לנקוט כחלק ממאמצי מניעת העישון היא **להוסיף כסעיף ליקוי בספר הפרופילים: "עישון או עישון בעבר"**. עישון או עישון לשעבר פוגע פגיעה בלתי הפיכה בתפקודים שונים, כדוגמת תפקוד ריאתי, ועל פי תוצאות המחקר האחרון עולה כי 56% מהמעשנים לשעבר חזרו לעשן במהלך השירות. סעיף זה יילקח בחשבון בעת המיונים ליחידות העלית, כולל קורס טיס. על פי מחקרים בצה"ל ובעולם, מעשנים ומעשנים לשעבר נמצאים בסיכון יתר לתחלואה ולתמותה בטווח הארוך. בטווח הקצר, סיכוייהם עולים להידבק בזיהומים, לחלות ולאבד ימי אימונים או פעילות והתפקוד הגופני והקוגניטיבי שלהם נפגע ובכך גם כשירותם לשרת בתפקידים ויחידות מיוחדות. הוספת עישון או עישון לשעבר כסעיף ליקוי בספר הפרופילים היא מוצדקת מקצועית ותשגר מסר חשוב לצעירים הרוצים לשרת ביחידות העילית של צה"ל ותסייע בשינוי הנורמה החברתית.

5) **השקעה בשירותי גמילה מעישון ייעודיים לחיילים, ובייחוד לחיילי חובה.** יש לשלב מענה ספציפי לחיילים במסגרת המוקד הטלפוני הלאומי שיוקם או באחת הקופות, וכן להרחיב השימוש באמצעים טכנולוגיים אחרים, כדוגמת תכניות ייעודיות לטלפון הנייד. יש להשקיע בהכשרת סגלי הרפואה וזמינות הסדנאות וכן להכשיר את הרופא הראשוני בצבא למיומנות בשינוי אורחות חיים וגמילה מעישון בפרט על ידי הכשרה ייעודית מתאימה, וכך לאפשר טיפול בגמילה מעישון בליווי פרטני לחיילים בכל מקום, כולל טיפול תרופתי חניט גם לכלל חיילי החובה. יש לתעד סטטוס עישון עדכני של כל חייל במערכת הרפואית הממוחשבת ולהציע גמילה מעישון לכל חייל מעשן, בחובה או בקבע.

6) **השקעה במחקר וניטור מצב העישון בצה"ל ויעילות הפעולות לצמצום נזקיו.** נדרשת השקעה מתאימה בניטור הפעולות לפיקוח על הטבק והשימוש במוצרי טבק בצה"ל ובסקר מעקב הבריאות בקרב מתגייסים ומשתחררים, שהופסק בשנים האחרונות, ונתוניו חיוניים לקביעת מדיניות, הן לצה"ל והן ברמה הלאומית.

אנו מצדיעים לצה"ל על הפעולות בהן נקט עד כה להתמודדות עם מגיפת העישון בצה"ל, וקוראים לו ליזום ולהוביל תכנית חירום מקיפה וייעודית על מנת להגביר את העשייה ולהפוך ל"צה"ל נקי מעישון!".

אנו קוראים לוועדה בראשותך ולכלל חברי הכנסת לקדם חקיקת חוקים בנושא זה ולעקוב אחר יישום התכנית באזרחות ובצבא.

בכבוד רב,

פרופ' נדב דוידוביץ', יו"ר איגוד רופאי בריאות הציבור בישראל
ד"ר רחל דהן, יו"ר החברה הרפואית למניעה ולגמילה מעישון בישראל
פרופ' שלמה וינקר, יו"ר איגוד רופאי המשפחה בישראל
ד"ר לילך מלצקי, יו"ר החוג לרפואת אורחות חיים, איגוד רופאי המשפחה
פרופ' אליעזר רובינזון, יו"ר האגודה למלחמה בסרטן
עו"ד עמוס האוזנר, יו"ר המועצה הישראלית למניעת עישון

העתק

ח"כ הרב יעקב ליצמן, שר הבריאות
ח"כ אלי אלאוף, יו"ר ועדת העבודה, הרווחה והבריאות
חברי וחברות הכנסת החברים בוועדה
אלוף מוטי אלמוז, ראש אגף כוח האדם, צה"ל
תת אלוף ד"ר דודו דגן, קצין הרפואה הראשי, צה"ל
מר משה בר סימן טוב, מנכ"ל משרד הבריאות
פרופ' איתמר גרוטו, המשנה למנכ"ל משרד הבריאות וראש שירותי בריאות הציבור
פרופ' ליאוניד אידלמן, יו"ר ההסתדרות הרפואית
עו"ד לאה ופנר, מזכ"ל ההסתדרות הרפואית
עו"ד חן שמילו, ראש תחום מדיניות ציבורית, ההסתדרות הרפואית
ד"ר לאה רוזן, ראש החוג לקידום בריאות, ביי"ס לבריאות הציבור, אוני' תל אביב
ד"ר חגי לוי, מזכיר איגוד רופאי בריאות הציבור בישראל